

1578

Young's
Grove

2(075)

U-15

4.273 0 183
5910

1911 № 1862709

Одобрено Попечительск. Совѣтомъ Кавказск. Учебн. Округа

ԴԱՍԱՏԵՏՐ

Ա. տարի
Ժ. Գ. տպ.

ԿՐՕՆԻ

Մանկ. ա. Բառ. Գրադարան

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

2(075)
U-15

Թ Ի Ֆ 1 Ի Ս
«Հասկերան», Երևան, 1911

52 JUL 25

арм-к
5910

075) Одобрено Попечительск. Совѣтомъ Кавказск. Учебн. Округа

15

ԴԱՍԱՏԵՏՐ

Ա. տարի
ԺԳ. տպ.

ԿՐՕՆԻ

Սահակ Կ. Բահակ Կանց

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

Տպարան «Էստրոն», Երևան, 1911

25 JUL 2013

1578

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԱՏԹԵՈՍ Բ.

Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, Ժայ-
րագոյն Պատրիարքի Համազգական Նախամեծար
Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Աթո-
ռոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի:

Ըստ քարձու հրամանի Նորին Օծութեան
Վեհափառ Հայրապետի ազգիս Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ
Ա. Դիւանս թոյլատրէ տալազրութիւն դասազրոյս
եւ վաւերացուցանէ ստորագրութեամբ եւ դրոշ-
մամբ կնքոյ Հայրապետական Դիւանի:

Ի 1-ն Յուլիսի 1899 ամի, Ի Ս. Էջմիածին:

Դիւանապետ Կորին վարդապետ:

56776-66

Ա.

1.

**Յանուն Հօր և Որդւոյ
և Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:**

2.

**Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ
Եղիցի անուն քո, եկեսցէ արքայու-**

թիւն քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տո՛ւր մեզ այսօր և թո՛ղ մեզ զպարտիս մեր՝ որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց և մի տանիր զմեզ՝ ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ն զմեզ ՚ի չարէ, զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն:

Մեր Հայր, որ երկնքումն ես. քո անունը սուրբ լինի. քո թագաւորութիւնը գայ. քո կամքը լինի ինչպէս երկնքումը, այնպէս էլ երկրի վրայ. մեր ամենօրեայ հացը տո՛ւր մեզ այսօր. մեր պարտքը թո՛ղ մեզ, ինչպէս որ մենք էլ մեր պարտապաններին ենք թողնում. մի ձգիր մեզ փորձութեան մէջ, այլ փրկիր չարից, որովհետեւ յաւիտեանս քոն է թագաւորութիւնը, զօրութիւնը և փառքը. ամէն:

3. Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք. Դ. Ա. Ս. Ի. Յ. Ա. Ռ. Ա. Զ

Ամենաբարի Աստուած, առաքեա՛ն առ մեզ զՀնորհս Հոգւոյդ Սրբոյ, զի պարգևեսցէ մեզ զմիտս և կազդուրեա-

ցէ զզօրութիւնս հոգւոց մերոց, որպէսզի մեք ընդունելով զաւանդեալ մեզ ուսմունս, զարգասցուք քեզ ըստեղծողիդ մերում՝ ի փառս, ՚ի մխիթարութիւն ծնողաց մերոց, յօգուտ եկեղեցւոյ և հայրենեաց:

Ամենաբարի Աստուած, ուղարկիր մեզ Սուրբ Հոգուդ Հնորհը, որ մեզ միտք պարգևէ, զօրացնէ մեր հոգու կարողութիւնները, որպէսզի ուսում ստանանք, մեծանանք Ստեղծողիդ փառքի համար՝ մեր ծնողներին մխիթարելու և եկեղեցուն ու հայրենիքին օգտակար լինելու:

4. Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք. Դ. Ա. Ս. Ի. Յ. Ե. Տ. Ո. Յ.

Քոհանամք զքէն, Արարիչ, զի արժանի արարեր զմեզ Հնորհաց քոց՝ ընդունելութեան ուսմանս: Օրհնեա՛ն զմեծաւորս, զԾնողս և զուսուցիչս մեր, որք առաջնորդեն մեզ ՚ի գիտութիւն բարութեան և տո՛ւր մեզ կարողութիւն ՚ի շարունակութիւն ուսմանս այսորիկ:

Շնորհակալ ենք քեզնից, արարիչ Աստուած, որ արժանացրիր մեզ ուսումն ստանալու, օրհնիր մեր մեծաւորներին, ծնողներին և ուսուցիչներին, որոնք առաջնորդում են մեզ դէպի բարին. տակը մեզ ոյժ և կարողութիւն այս ուսումը շարունակելու:

5. Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք. Ճ. Ա. Շ. Ի. Յ. Ա. Ռ. Ա. Զ.

Աչք ամենեցուն 'ի քեզ, Տէր, յուսան,
Եւ դու տաս կերակուր նոցա 'ի ժամու.
Բանաս զձեռն քո
Եւ լցուցանես զամենեսեան
Քաղցրութեամբ կամովք քովք:

Ամենի աչքն էլ քեզ են նայում, ով Աստուած, դու տալիս ես նրանց կերակուր իւր ժամանակին, բաց ես անում ձեռք և լցնում ամենին քո ողորմութիւնով:

6. Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք. Ճ. Ա. Շ. Ի. Յ. Ե. Տ. Ո. Յ.

Չլիութիւն սեղանոյս անհատ և աննուազ արասցէ Քրիստոս Աստուած մեր, որ զմեզ կերակրեաց և լիացոյց՝ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ով մեր Քրիստոս Աստուած, լի և առատ արն այս սեղանը, քեզանից յաւիտեան շնորհակալ ենք, որ մեզ կերակրեցիր և լիացրիր. ամէն:

7. Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք. Ս. Ո. Ի. Բ. Ա. Ս. Տ. Ո. Ե. Ա. Ծ. Ա. Ծ. Ն. Ի.

Անկանիմք առաջի քո Աստուածածին,
Եւ աղաչեմք զանարատ զկոյսդ,
Բարեխօսեան վասն անձանց մերոց
Եւ աղաչեան զՄիածին որդին
Փրկել զմեզ 'ի փորձութենէ
Եւ յամենայն վտանգից մերոց:

Քո առաջն ենք ընկնում, ով աստուածածին և աղաչում ենք քեզ՝ անարատ կուսիդ, բարեխօսիր մեզ համար և աղաչիր միածին որդուն, որ աղատէ մեզ փորձութիւնից և ամեն տեսակ վտանգներից:

8. Ա. Ղ. Օ. Թ. Ք. Թ. Ա. Գ. Ա. Ի. Ո. Ի. Ի. Հ. Ա. Մ. Ա. Բ.

Տէր Աստուած մեր, կեցո՛ղ զամենաբարեպաշտ Թագաւորն և զԿայսրն Ռուսաց զՆիկիոյայ Ալեքսանդրովիչն: Զորացո՛ղ զնա, օգնեան զաւակաց և զօ-

րաց նորա՝ պահելով զամենեսին՝ ի
խաղաղութեան:

Տէր Աստուած, կեանք տուր Ռուսաց Ամե-
նաբարեպաշտ Թագաւոր և Կայսր Նիկոլայ Ալէք-
սանդրովիչին: Զօրացրու նրան, օգնիր նրա զա-
ւակներին, զօրքին և ամենին խաղաղութեան
մէջ պահպանիր:

9. Տ Ա Ս Ն Պ Ա Տ Ո Ի Ի Ր Ա Ն

1. Քո տէր Աստուածը ես եմ:
2. Կուռք չշինես:
3. Աստծու անունը զուր տեղը
չյիշես:
4. Շաբաթ օրը սուրբ պահիր:
5. Քո հօրն ու մօրը պատուիր:
6. Ոչ ոքի չսպանես:
7. Շնութիւն չանես:
8. Գողութիւն չանես:
9. Սուտ վկայութիւն չտաս:
10. Աչք մի՛ ունենար ոչ քո ընկե-
րոջ տանը և ոչ նրա ունեցածին:

Բ.

10. Ս Ո Ի Ր Բ Կ Ո Յ Ս Մ Ա Ր Ի Ա Մ Ի Ծ Ն Ո Ի Ն Դ Ը
Ե Ի Տ Ա Ճ Ա Ր Ի Ն Ը Ն Ծ Ա Յ Ե Լ Ը -

Քանանացւոց երկրում մի քաղաք
կար՝ անունը Նազարէթ: Այդ քաղա-
քում ապրում էր մի բարեպաշտ մարդ
Յովակիմ՝ անունով՝ իւր Աննա կնոջ
հետ: Սրանք որդի չունէին, դրա հա-
մար էլ շատ էին տխրում և Աստծուն
միշտ աղօթում էին, որ իրանց մի
զաւակ պարգեւէ: Մի անգամ էլ աղօ-
թելիս խոստացան, որ եթէ Աստուած
իրանց խնդիրը լսէ և մի որդի պար-
գեւէ, իրան կրնձայեն, որ տաճարին
ծառայէ: Աստուած լսեց բարեպաշտ
ծնողների աղօթքը և մի աղջիկ պար-
գեւեց նրանց, որի անունը Մարիամ
դրին: Երբ աղջիկը երեք տարեկան
դարձաւ, Յովակիմն ու Աննան, ինչ-
պէս խոստացել էին, տաճար տարան

նրան և ընծայեցին Աստծուն, իսկ իրանք դարձան Նազարէթ: Մարիամը մնաց տաճարում. քահանայապետը նրա ուսուցիչն էր. սովորեցնում էր նրան սուրբ գիրք կարդալ, աղօթել և տաճարին ծառայել: Մարիամի նման ուրիշ շատ աղջիկներ էլ կային այնտեղ: Մարիամը մնաց տաճարում մինչև տասն և չորս տարեկան դառնալը: Նրա ծնողները մեռան, ուստի քահանաները Մարիամին յանձնեցին իւր ազգական նազարէթցի ծերունի Յովսէփին, որի մօտ և ապրում էր: Յովսէփն արհեստով հիւսն էր:

Սուրբ կոյս Մարիամի ծննդեան տօնը կատարում ենք սեպտեմբերի 8-ին, իսկ տաճարին ընծայելը՝ նոյեմբերի 21-ին:

11. Ա Ի Ե Տ Ո Ի Մ Ն

Մարիամը, ինչպէս տաճարում, այնպէս էլ Յովսէփի տանը, ազատ ժա-

մերին սուրբ գիրք էր կարդում և աղօթում:

Մի անգամ, երբ Մարիամն աղօթում էր, Գաբրիէլ հրեշտակը երևաց նրան և ասաց. «Ողջոյն քեզ, Մարիամ, Աստուած քեզ հետ է»: Երբ Մարիամը հրեշտակին տեսաւ, վախեցաւ ու մտածում էր, թէ ի՞նչու համար է հրեշտակը իւր մօտ գալիս և ողջունում: Հրեշտակն ասաց. «Մի վախիր, Մարիամ, Աստուած քեզ շատ է սիրում, դու մի որդի կունենաս և նրա անունը Յիսուս կդնես: Նա Աստուծոյ որդի կկոչուի, բոլոր մարդկանց կխրատի, կբարոգի և նրանց Փրկիչը կլինի»:

Մարիամը խոնարհ կերպով պատասխանեց և ասաց. «Ես Աստծու ազախինն եմ, ինչպէս նրա կամքն է, թող այնպէս էլ լինի»: Սրանից ետոյ հրեշտակը հեռացաւ Մարիամից:

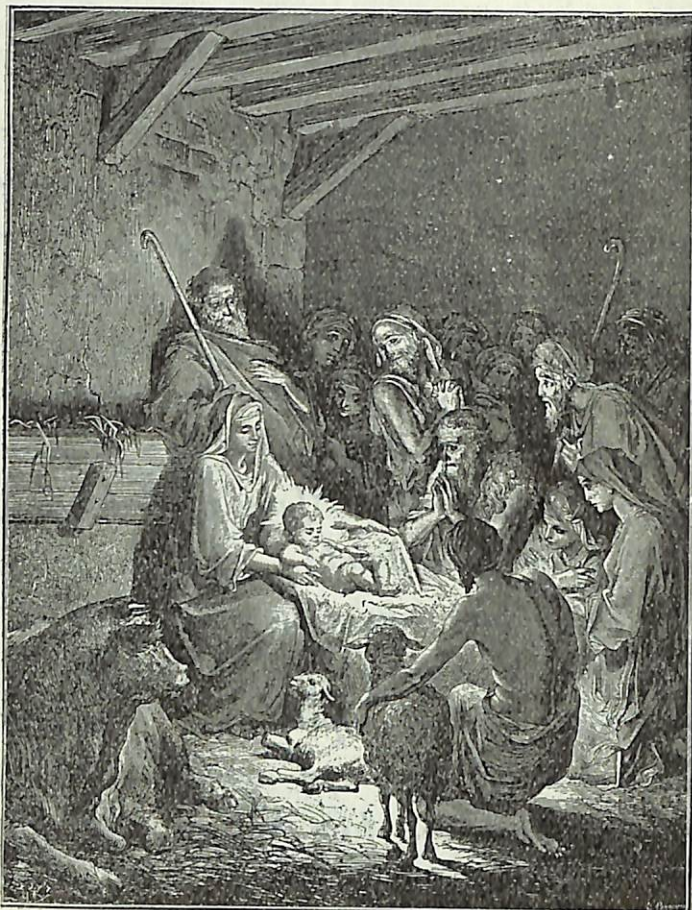
Գաբրիել հրեշտակի Մարիամ կուսին աւետիք տալը տօնուժ էնք ապրիլի 7-ին: Այդ տօնի անունն է Աւետումն:

12. ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Հին ժամանակ, երբ թագաւորներն ուզում էին իմանալ, թէ իրանց երկրի մէջ քանի մարդ կայ, հրամայում էին ամենին, որ գնան իրանց հայրենի քաղաքը, այնտեղի ցուցակի մէջ գրուեն և ապա սկսում էին համարել: Այդպիսի մի հրաման դուրս եկաւ հէնց Յիսուս Քրիստոսի ծննդեան ժամանակ:

Յիսուսի ծնողները—Յովսէփն ու Մարիամը կենում էին Նազարէթ քաղաքում: Բայց որովհետեւ Յովսէփը բեթղեհէմցի էր, այդ պատճառով վեր կացաւ և եկաւ իւր հայրենի քաղաքը: Յովսէփն աղքատ էր, քաղաքի մէջ չկարողացաւ տուն վարձել, դրա համար վեր եկաւ քաղաքից դուրս մի

այրում, ուր հովիւները վատ եղանակին իրանց ոչխարներն էին բերում:

Այդ գիշեր Յիսուսը ծնուեց: Ծը-

նողները փաթաթեցին նրան բարուրի մէջ և դրին մարում:

Բեթղեհէմը մեր երկրի նման ցուրտ չէ, այնտեղ տաք է—ձմեռը դրսում կարելի է բնել: Այն երկրի հովիւները ամառ ձմեռ իրանց ոչխարները դուրսն էին պահում, միայն անձրևային եղանակին այրն էին բերում:

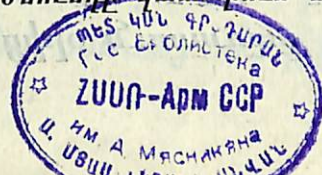
Երբ Յիսուս ծնուեց, ոչ ոք չգիտէր—հովիւները դաշտումն էին և իրանց ոչխարներն էին պահում: Յանկարծ օդի մէջ մի հրեշտակ երևաց: Այս բանից հովիւները վախեցան: Հրեշտակն ասաց. «Մի վախենաք, ես ձեզ և բոլոր մարդկանց մեծ ուրախութիւն եմ յայտնում — ձեզ համար Բեթղեհէմում Փրկիչ է ծնուել, նա այրումն է, բարուրում փաթաթած և մսրի մէջ դրած»: Այս խօսքերից ետոյ յանկարծ բազմաթիւ հրեշտակ-

ներ երևացին, որոնք երգում էին և ասում. «Փառք 'ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն, 'ի մարդիկ հաճութիւն» — փառք Աստծուն երկնքումը, այսուհետեւ երկրիս վրայ խաղաղութիւն և մարդկանց մէջ սէր ու միաբանութիւն կլինի:

Երգելուց ետոյ հրեշտակները հեռացան: Հովիւներն ասացին մէկ մէկու. «Գնանք Բեթղեհէմ և տեսնենք այս ինչ բան է, որ Աստուած ցոյց տուեց մեզ»: Նրանք շտապով եկան և գտան Մարիամին, Յովսէփին և մանուկին բարուրի մէջ փաթաթած ու մարում դրած: Երբ տեսան, փառք տուին Աստծուն, երկրպագեցին մանուկին, այրից դուրս եկան և ամեն պատահողի աւետիք էին տալիս ու ասում, թէ Փրկիչը ծնուել է:

Յիսուսի ծնունդը խոստովում ենք յունուարի 6-ին:

Շարական ծննդեան

Խորհուրդ մեծ և սքանչելի,
Որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ,
Հովիւք երգեն ընդ հրեշտակս՝
Տան աւետիս աշխարհի:

Այսօր մեծ և զարմանալի խորհուրդ յայտ-
նուեց— հովիւները հրեշտակների հետ երգում են
և աշխարհին աչքալոյս տալիս:

Ծնաւ նոր արքայ
'Ի Բեթղեհէմ քաղաքի,
Որդիք մարդկան օրհնեցէք,
Զի վասն մեր մարմնացաւ:

Նոր թագաւոր ծնուեց Բեթղեհէմ քաղա-
քում, մարդիկ, օրհնեցէք նրան, որովհետեւ նա
մեզ համար ծնուեց:

13. ՔԱՌԱՍՍՈՒՆ ՕՐԱԿԱՆ ՅԻՍՈՒՍԻՆ
ՏԱՆՈՒՄ ԵՆ ՏԱՃԱՐ

Հրէաների մէջ սովորութիւն կար
— ով անդրանիկ և արու զաւակ էր
ունենում, քառասուն օրից ետոյ մա-

նուկին տանում էին Երուսաղէմի տա-
ճարը, նուիրում Աստծուն և ապա զոհ
էին անում և ետ գնում իրանց տուն:
Հարուստ ծնողները զոհում էին մի
զառը, իսկ աղքատները՝ մի զոյգ ա-
ղաւնի կամ տատրակ:

Երբ Յիսուս քառասուն օրական
դարձաւ, ծնողները նրան էլ տարան
Երուսաղէմի տաճար: Եւ որովհետեւ
նրանք աղքատ էին, հետները վերց-
րին մի զոյգ աղաւնի:

Այդ ժամանակ Երուսաղէմում կե-
նում էր մի ծերունի մարգարէ՝ Սի-
մէօն անունով: Նա խնդրել էր Սուրբ
Հոգուն, որ չմեռնի՝ մինչև Յիսուսին
աչքով չտեսնի: Երբ Յիսուսին տաճար
բերին, Սիմէօն ծերունին իմացաւ նրա
գալը. դուրս եկաւ նրա առաջ. զըր-
կեց. փառք տուեց Աստծուն և ասաց.
«Տէր Աստուած, այժմ ան իմ հոգին,
որովհետեւ ես տեսայ Փրկչին, որին

սպասում էի:» Յովսէփն ու Մարիամը
զարմանում էին այս խօսքերի վրայ:

Տաճարում մի կին մարգարէ էլ
կար՝ Աննա անուանով: Սա ճանաչեց
Յիսուսին, փառաբանում էր Աստծուն
և ամենին պատմում թէ նա այն

Փրկիչն է, որ Աստուած խոստացել է
մարդկանց:

Այս տօնը կատարում ենք փետրուարի 14-ին.
տօնի անունն է—Տ Ե Կ Ե Ը Ն Դ Ե Կ Ե Ը:

14. ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԻՍՈՒՍ
ԳՆՈՒՄ Է ՏԱՃԱՐ

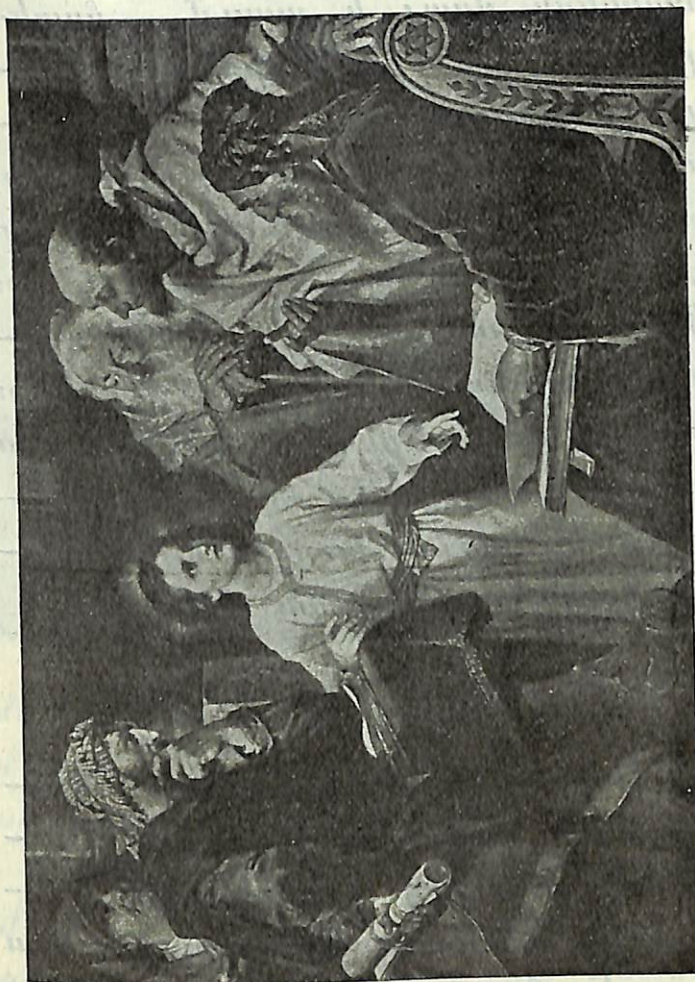
Հրէաները մեզ նման ամեն քա-
ղաքում կամ գիւղում եկեղեցի չու-
նէին: Նրանք միայն մի տաճար ու-
նէին, այն էլ Նրուսողէմ քաղաքում:
Դրա համար ամեն տարի հեռու
տեղերից ուխտաւորներ էին գալիս,
մանաւանդ Զատիկի տօնին: Ուխտաւոր-
ներն այնքան շատ էին լինում, որ
քաղաքի մէջ այլևս տեղ չէր լինում,
դրա համար քաղաքից դուրս լեռների
վրայ վրաններ էին խփում և այնտեղ
կենում: Տօնը տեւում էր եօթն օր:
Փոքրերին չէին տանում հետները, վա-
խենում էին, որ բազմութեան մէջ
չկորչեն:

Յիսուսի ծնողներն էլ Չատկի տօնին ամեն տարի ուխտ էին գնում: Երբ Յիսուս տասն երկու տարեկան դարձաւ, առաջին անգամ նրան էլ հետները տարան Աստծու տանն աղօթելու:

Տօնի օրերն անցան: Ծնողները կամենում էին Նազարէթ դառնալ, բայց յանկարծ տեսան, որ մանուկ Յիսուսը չկայ: Քաղաքի մէջ շատ փնտուեցին, բայց չգտան: Կարծեցին թէ ծանօթների կամ հարեանների հետ Նազարէթ դարձած կլինի, դրա համար Երուսաղէմից դուրս եկան, մի օրուայ ճանապարհ եկան, հասան իրանց ծանօթներին, հարց ու փորձ արին, բայց չգտան: Նորից ետ դարձան Երուսաղէմ, մի օր էլ այստեղ փնտուեցին և երբորդ օրը գտան նրան տաճարում:

Յիսուս այստեղ վիճաբանում էր վարդապետների հետ—նրանց հարցեր

էր տալիս և պատասխանում առա-

ջարկած հարցերին: Ամենքն էլ զար-

մանում էին նրա իմաստուն պատաս-
խանների վրայ և ասում — ճիշտե-
ղից գիտէ սա այսքան բաներ: Ծնող-
ները, երբ Յիսուսին տեսան, շատ ու-
րախացան: Մայրն ասաց. «Որդեակ,
այդ ի՞նչ բերիր մեր գլուխը—երեք օր
է՛ ես և հայրդ բեզ փնտռում ենք»:
Յիսուս պատասխանեց. «Մի՞թէ չգի-
տէիք, որ ես իմ հօր տանը կլինեմ»:
Սրանից ետոյ Յիսուս ծնողների հետ
դարձաւ Նազարէթ, հնազանդ էր—
լսում էր նրանց խօսքին և օգնում-
էր հօրը հիւանդութեան մէջ:

15. ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յորդանան գետի ափերում մի ի-
մաստուն մարդ էր բնակւում՝ Յով-
հաննէս անունով: Նա մարգարէ էր—
մարդիկ ամեն կողմից գալիս էին նրա
մօտ, խորհուրդ էին հարցնում և խոս-
տովանում էին իրանց մեղքերը՝ սը-

խալները: Ով խոստովանում էր չը-
կրկնել իւր սխալները, Յովհաննէսը
նրան մկրտում էր Յորդանան գետի

մէջ և ասում—ինչպէս ես քո մար-
մինը մաքրեցի, այնպէս էլ դու քո
սիրտը պիտի մաքրես:

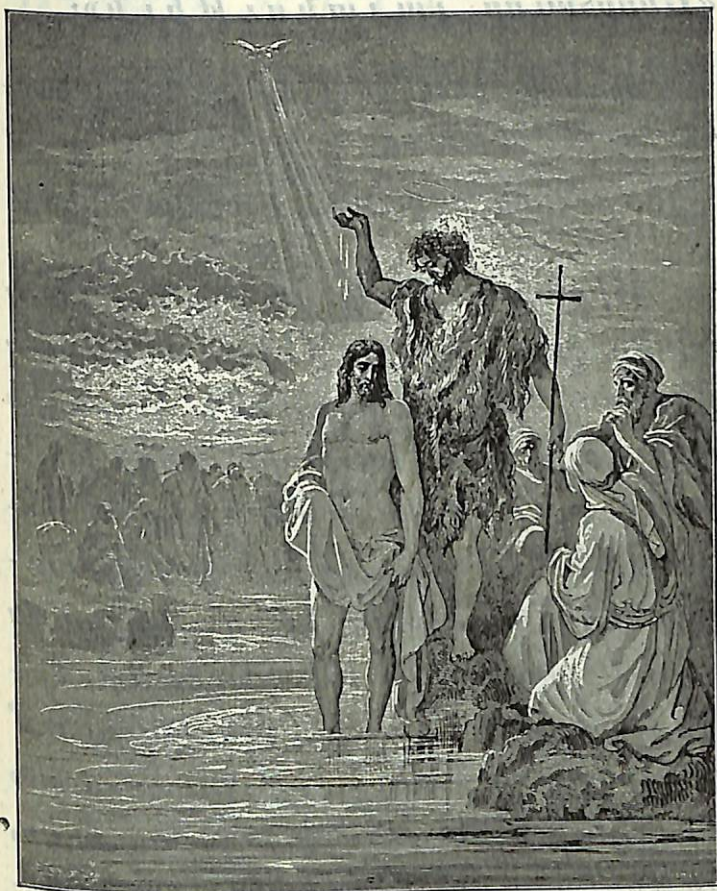
Յիսուսն էլ եկաւ Յովհաննէսի մօտ
մկրտուելու: Նա արդէն երեսուն տա-
րեկան էր: Յիսուս դեռ չէր մօտե-
ցել Յովհաննէսին, բայց նա հեռուից

ճանաչեց նրան և բարձր ձայնով ա-
սաց իւր մօտ կանգնողներին. «Այ,
տեսէք Աստծու գառը գալիս է, սա
պէտք է մարդկանց ազատէ իրանց
մեղքերից»:

Յիսուս մօտեցաւ Յովհաննէսին և
յայտնեց, որ կամենում է նրանից մը-
կրտուել: Յովհաննէսը մերժեց և ա-
սաց. «Ես պէտք է քեզնից մկրտուեմ,
դո՞ւ ես ինձ մօտ գալիս»: Յիսուս պա-
տասխանեց. «Մկրտի՛ր ինձ, որովհետեւ
դու տարիքով ինձնից մեծ ես»: Սը-
րանից ետոյ Յովհաննէսն էլ չհակա-
ռակեց և մկրտեց Յիսուսին Յորդա-
նան գետի մէջ:

Երբ Յիսուս մկրտուեց և ջրից դուրս
եկաւ, երկինքը բացուեց և Սուրբ Հո-
գին աղաւնու կերպարանքով իջաւ Յի-
սուսի վրայ: Աստուածն էլ վերեւից
ձայն տուաւ. «Դա է իմ սիրելի որ-
դին, որին ես հաւանեցի, դրան լսե-
ցէք»:

Շատ քիչ մարդիկ գիտէին, թէ
Յիսուս Աստծու որդին էր, բայց այժմ

ամենքն էլ պարզ կերպով տեսան և
հաւատացին, որ նա Աստծու որդին է:

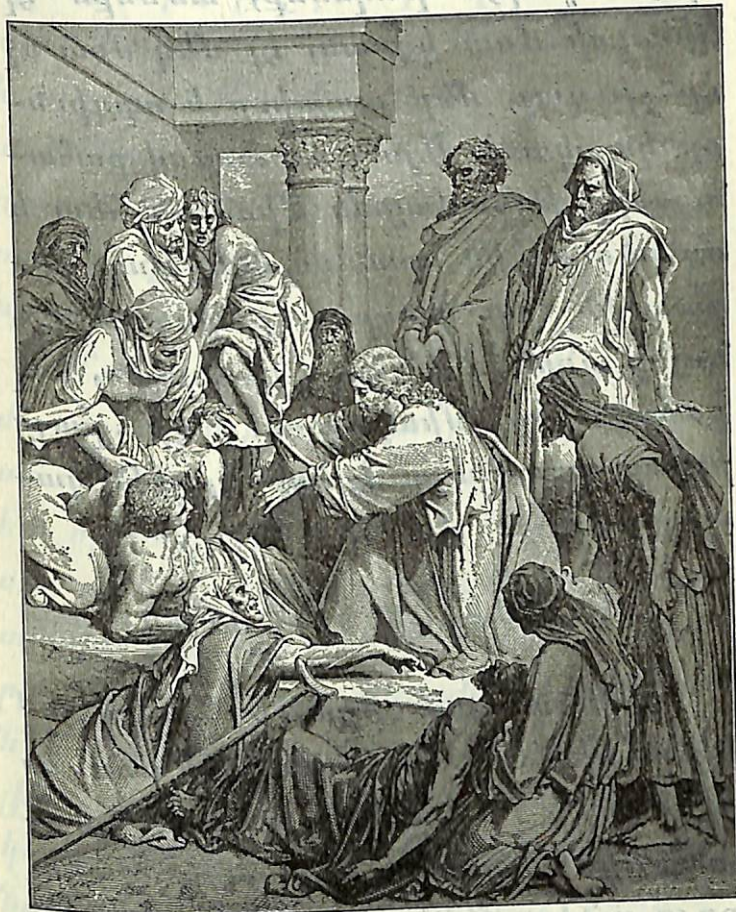
Դրա համար էլ մկրտութեան օրը մար-
դիկ իրար շնորհաւորում են և ասում.
«Շնորհաւոր յա յ տ ն ու թ իւ ն»:

Յիսուսի ծննդեան և մկրտութեան տօնը
կատարում ենք միասին յունուարի 6-ին:

16. ՅԻՍՈՒՍ ՔԱՐՈՉՈՒՄ Է ԵՒ ԲԺՇԿՈՒՄ

Յիսուս իւր մկրտութիւնից ետոյ
սկսեց շրջել երկրի մէջ և ամեն տեղ
քարոզում էր ու բժշկում—կոյրերին
աչք էր տալիս, կաղերին՝ ոտք, խու-
լերին՝ լսողութիւն և մեռելներին՝ յա-
րութիւն: Յիսուս օր ու գիշեր հան-
գիստ չունէր, ման էր գալիս ամեն
տեղ և քարոզում: Ով տխուր էր, մը-
խիթարում էր: Հարուստներին ասում
էր, որ իրանց ունեցածից աղքատներին
էլ բաժին տան: Ամենին էլ ասում էր,
որ միմեանց օգնեն և սիրեն իրար՝ ինչ-
պէս ինքն է սիրում: Փոքրերին խը-
րատում էր, որ ծնողներին լսեն և

ուսուցիչներին յարգեն: Յիսուս այն-
պէս սիրուն էր. քարոզում, որ ժողո-

վուրդն էլ չէր գնում բահանաների

մօտ, այլ միշտ գալիս էր նրա քարոզը լսելու: Քահանաներն ասում էին— եթէ այսպէս թողնենք, ամենքն էլ Յիսուսի մօտ կգնան, էլ մեզ մօտ ոչ ոք չի գայ, մեր պատիւը և արդիւնքը կպակասի: Այս պատճառով քահանաները թշնամացան Յիսուսի հետ և մտածում էին նրան սպանել տալ: Յիսուս ինչ որ խօսքով քարոզում էր, նոյնը գործով էլ ցոյց էր տալիս, իսկ քահանաները միայն ասում էին, բայց իրենց ասածները իրենք էլ չէին կատարում:

17. ՄԱՐԻԱՄ ԵՒ ՄԱՐԹԱ

Մի անգամ Յիսուս քարոզելով եկաւ իւր ծանօթ Ղազարոսի մօտ, որ կենում էր Բեթանիա գիւղում՝ Երուսաղէմին մօտիկ: Ղազարոսը երկու քոյր ունէր, մէկի անունը Մարթա էր, իսկ միւսին՝ Մարիամ: Երկու քոյրերն

էլ Յիսուսին շատ էին սիրում: Երբ իմացան, որ Յիսուս հիւր է եկել՝ էլ չգիտէին թէ ինչպէս պատիւ տան նրան: Մարիամը նստեց Յիսուսի մօտ և ուշադրութեամբ լսում էր նրա ասածները: Իսկ Մարթան մեծ պատրաստութեան մէջ էր—աշխատում էր, որքան կարելի է, լաւ կերակուրներ պատրաստել Յիսուսի համար:

Մարթան երբ տեսաւ, որ Մարիամը չի գալիս իրան օգնելու, եկաւ Յիսուսի մօտ և ասաց. «Տէր, տեսնում ես, որ քոյրս ինձ մենակ է թողել, ասան, որ գայ և ինձ օգնէ»: Յիսուս պատասխանեց. «Մարթա, Մարթա, կարիք չկայ տեսակ տեսակ կերակուրներ պատրաստելու, մի տեսակ էլ որ լինի, բաւական է ինձ համար: Դու կարող ես բո քոյր Մարիամից օրինակ վերցնել, նա աւելի լաւ ձևով է պատում ինձ, նա լսում է իմ ասած-

ները—ով ինձ սիրում է, թող իմ խօսքերը լսե և կատարե»:

Սրանով Յիսուս մեզ սովորցնում է, որ Մարթայի պէս աշխատասէր լինենք և Մարիամի նման մեծի խօսքը լսող:

18. Յ Ո Ւ Դ Ա Յ

Յիսուս ունէր տասներկու աշակերտ. նրանք կոչւում են առաքեալներ: Սրանցից մէկը, որի անունը Յուդայ էր, լաւ մարդ չէր, աչքածակ էր, փող շատ էր սիրում: Զատիկը մօտեցել էր: Այդ տօնից առաջ Յուդան ծածուկ գնաց Յիսուսի թշնամիների—քահանաների մօտ և ասաց. «Ի՞նչ կտաք ինձ, որ Յիսուսին ձեզ մատնեմ»: Նրանք ուրախացան և երեսուն արծաթ փող խոստացան:

Այնուհետև Յուդան յարմար ժամանակ էր փնտռում թէ ինչպէս Յի-

սուսին մատնէ, որ նա չիմանայ: Բայց Յիսուս Աստծու որդի էր, նա ամեն բան գիտէր: Յիսուս տեսաւ, որ Յովհանն իրեն պիտի մատնէ և իւր մահը մօտենում է, ուզեց վերջին անգամ իւր բոլոր աշակերտներին հետ միասին Զատիկի ընթրիքն ուտել: Յիսուս կամեցաւ էլի մի անգամ սրտանց խօսել նրանց հետ, խրատել և այնպէս բաժանուել:

19. ՈՏՆԱԼՈՒԱՅ

Երեք օր էր մնացել մինչև հրէաների Զատիկը: Այդ օրերում նրանք ուտում էին բազարջ հաց և խորոված գառը: Աւագ հինգշաբթի օրը Յիսուս պատուիրեց իւր աշակերտներին վերնատան մէջ ընթրիք պատրաստեն, որ Զատիկը միասին կատարեն: Աշակերտներն էլ այնպէս արին, ինչպէս որ Յիսուսն ասաց: Երեկոյ-

եան Յիսուս իւր տան և երկու աշակերտների հետ սեղան նստեց և ասաց. «Սրտով ցանկացա՛յ այս ընթրիքը ձեզ հետ ուտել՝ մահիցս առաջ»:

Հրէաները սովորութիւն ունէին հացից առաջ լուացուել, ուստի Յիսուս այս ասելուց ետոյ՝ ընթրիքից վերկացաւ, հանեց վերևի շորերը, մէջքին մի սրբիչ կապեց, ջուրն ածեց

կոնքի (աւագանի) մէջ, սկսեց աշակերտներին ոտները լուանալ և սրբել: Ոտները լուալուց ետոյ Յիսուս ասաց իւր աշակերտներին. «Տեսա՞ք ես ինչ արի: Դուք ինձ կանչում էք տէր և վարդապետ, շատ էլ լաւ էք անում: Եթէ ես խոնարհութիւն արի և ձեր ստը լուացի, ուրեմն դուք էլ ամենի հետ այդպէս խոնարհ կ'վարուէք»: Սըրանից ետոյ ընթրիքի նստեց և տըխուր ձայնով ասաց իւր աշակերտներին. «Ձեզնից մէկն այս գիշեր ինձ պիտի մատնէ»: Այս նրա համար ասաց, որ իրան մատնող աշակերտն զգուշանայ, սխալն ուղղի, բայց իզուր: Յուդան այնպէս էր ցոյց տալիս իրան, որպէս թէ ինքը չէ մատնողը և ոչինչ չգիտէ:

Աշակերտներն այս խօսքերի վրայ տրտմեցան և միմեանց էին նայում— չգիտէին թէ ում մասին է ասում: Ա-

մեն մէկը տեղից վեր էր կենում և հարցնում. «Տէր, մի՞թէ ես եմ»: Յուդան էլ հարցրեց. «Մի՞թէ ես եմ, վարդապետ»: Յիսուս պատասխանեց. «Դո՛ւ ես ասում, թէ ես եմ»: Ետոյ աւելացրեց. «Գնա՛, ինչ անելու ես, շուտով արա՛»: Յուդան երբ տեսաւ, որ Յիսուս, ամեն բան գիտէ, ամօթից էլ չկարողացաւ մնալ այնտեղ, վերկացաւ և գնաց նրա թշնամիների մօտ: Սըրդէն երեկոյ էր—միթնել էր:

Աւագ հինգշաբթի օրը քահանան եկեղեցում կատարում է ոտնալուայի կարգը և կարագ իւղ է բաժանում:

Ո տ ն ա լ ու ա յ ի շ ա ր ա կ ա ն

Այսօր կանգնեցաւ
Աւագան մկրտութեան
'ի թողութիւն մեղաց մերոց:

Այսօր հաստատուեց մկրտութեան աւագան՝
մեր մեղքերի թողութեան համար:

Այսօր Տէրն մեր
 Լուանայր զոտս աշակերտաց
 Եւ պատուիրէր զայս ասելով:

Այսօր մեր տէր Յիսուս լուանում էր իւր
 աշակերտներին ոտները և պատուիրելով ասում էր.

Մի ոմն ի ձէնջ եղբարք,
 Մատնելոց է զիս 'ի մահ
 Եւ որոշի յաշակերտացդ:

Ձեզնից մէկը, եղբայրներ, ինձ մահուան
 պիտի մատնէ և բաժանուի աշակերտներիցդ:

20. Խ Ո Ր Հ Ր Դ Ա Ի Ո Ր Ը Ն Թ Ր Ի Ք

Երբ Յուդան դուրս գնաց, Յիսուս
 ասաց. «Ձեզ մօտ երկար չեմ կարող
 մնալ, շուտով կհեռանամ ձեզանից,
 բայց դուք իրար աջնպէս պիտի սիրէք՝
 ինչպէս որ ես ձեզ սիրեցի— սրանով
 կիմանան, որ դուք իմ աշակերտ-
 ներն էք»:

Բացի սրանից Յիսուս կամեցաւ

մի ուրիշ յիշատակ էլ թողնել, որ
 երբ ինքն այլևս երկրի վրայ չի վ-

նի, իրան միշտ յիշեն: Ուստի ընթ-
 րիքից ետոյ առաւ բաղարջ հաց, օրհ-

նեց, կոտորեց, աշակերտներին բա-
ժանեց և ասաց. «Առէք, կերէք այս է
իմ մարմինը»: Ետոյ մաքուր գինին
առաւ, գոհացաւ, օրհնեց, տուեց նը-
րանց և ասաց. «Խմեցէ՛ք զբանից ա-
մենքդ, սա իմ արիւնն է — ամեն
անգամ երբ այս հացը ուտէք և այս
բաժակից խմէք, յիշեցէ՛ք ինձ»:

Մենք էլ այժմ այդպէս ենք ա-
նում: Տօն օրերին քահանան պատա-
րագ է անում և հացն ու գինին օրհ-
նում: Յանկացողները գնում են ե-
կեղեցի, քահանային խոստովանում են
իրենց մեղքերը և պատարագից ետոյ
հաղորդւում Յիսուսի մարմնով և ա-
րիւնով: Սա միևնոյն է, ինչ որ Յի-
սուս վերնատանը կատարեց:

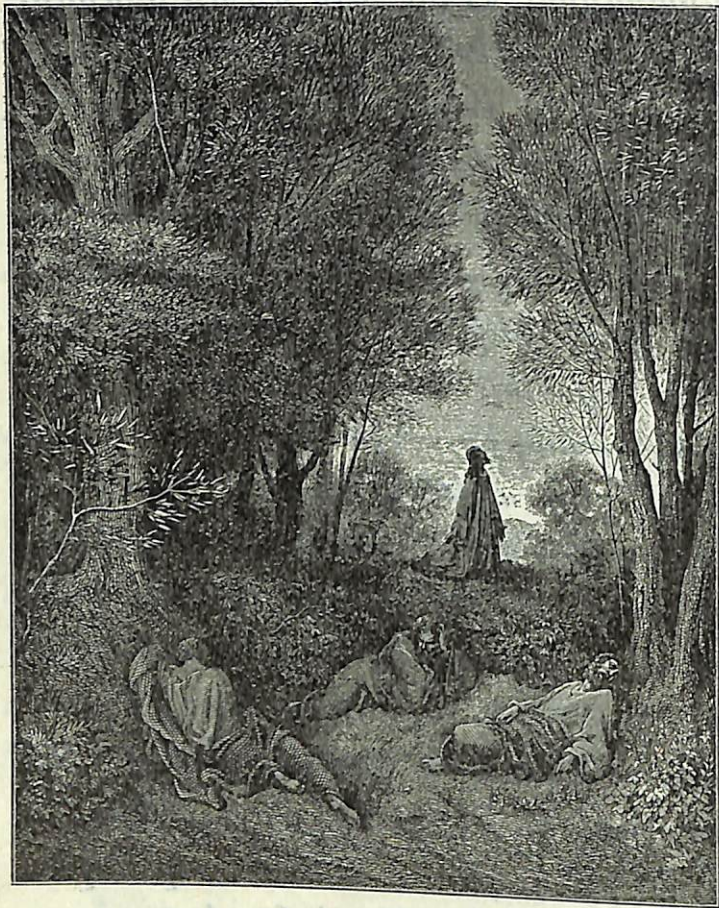
21. ՅԻՍՈՒՍ ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ ՊԱՐՏԻՉՈՒՄ

Հացն օրհներուց ետոյ՝ Յիսուս իւր
աշակերտներին հետ դուրս եկաւ Ե-

րուսաղէմից և բարձրացաւ Ջիթենեաց
լեռու: Այստեղ Յիսուս ասաց աշա-
կերտներին. «Ինձ այս գիշեր կբռնեն,
իսկ դուք ամենքդ էլ կթողնէք ինձ և
կփախչէք»: Բոլոր աշակերտներն էլ
միաբերան ասացին. «Կմեռնենք, բայց
քեզ մենակ չենք թողնի ու փախչի»:

Ջիթենեաց լեռան կողքին մի պար-
տէզ կար՝ Գեթսեմանի անունով: Յի-
սուս այստեղ եկաւ և ասաց իւր
աշակերտներին. «Նստեցէ՛ք այստեղ,
աղօթեցէ՛ք, արթուն կացէ՛ք, չքնէ՛ք, որ
փորձութեան մէջ չընկնէք: Իսկ ինքը
մի փոքր առաջ գնաց, երեսի վրայ
ընկաւ և այսպէս էր աղօթում. «Հայր,
եթէ կարելի է, այս չարչարանքը (բա-
ժակը) հեռացրո՛ւ ինձնից, բայց եթէ
չես կամենայ, բո կամքն է»: Յիսուս
աղօթքից դարձաւ, տեսաւ, որ աշա-
կերտները քնել են և նորից ասաց.
«Արթուն կացէ՛ք և աղօթեցէ՛ք, որ փո-

ձուլեան մէջ չընկնէք»։ Այս ասաց,
դարձեալ հեռացաւ աշակերտներէից և
նոյն ձևով աղօթեց։ Այն ժամանակ

Աստուած հրեշտակին ուղարկեց, որ
զօրացնէ Քրիստոսին։ Երեք անգամ

այսպէս աղօթելուց ետոյ՝ Յիսուս
դարձաւ և աշակերտներին էլի քնած
գտաւ ու ասաց. «Քանի՞ քնէք, հա-

սաւ ժամը, երբ Յուդան ինձ պիտի
մատնէ, վեր կացէք, ահա գալիս է նա»։

22. ՅԻՍՈՒՍԻ ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆԸ

Այս խօսքերից ետոյ Յուդան բազ-

մաթիւ զինուորներով ներս մտաւ

պարտէզ՝ սրերով և լապտերներով։
Եկողները Յիսուսին չէին ճանաչում,
սրա համար Յուդան առաջուց նշան
էր տուել, թէ ում որ համբուրեմ, ի-
մացէք Յիսուսը նա է, նրան բռնեցէք։
Մատնիչը մօտեցաւ Յիսուսին, համ-
բուրեց և ասաց. «Բարեւ, վարդապետ»։
Յիսուս պատասխանեց. «Յուդա, համ-
բուրելով ես մատնում ինձ»։ Այն ժա-
մանակ զինուորները մօտեցան Յիսու-
սին, բռնեցին և կապեցին, իսկ աշա-
կերտները թողին և փախան։

23. ՅԻՍՈՒՍ ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԻ ԱՌԱՋ

Զինուորները Յիսուսին կապած
տարան բահանայապետի մօտ։ Այս-
տեղ ժողոված էին Քրիստոսի թշնա-
միները, որ նրա համար մահու պատիժ
նշանակեն։ Քրիստոս ի հարկէ արդար
էր—նա Աստծու որդի էր, բացի լա-
ւութիւնից ոչ մէկին վատութիւն չէր

արել, բայց նրա թշնամիներն ուզում էին, որ մեղաւոր դուրս բերեն, որպէսզի կարողանան սպանել տալ: Դրա համար սուտ վկաներ պատրաստեցին, որոնք հաստատում էին, թէ Յիսուս Աստծուն հայոյել է, իսկ Աստծուն հայհոյողին, հրէաների օրէնքով, սպանում էին: Այստեղ թքեցին Յիսուսի երեսին, բռունցքով ծեծեցին. ծաղրեցին և մինչև լուսանալը չարչարեցին:

24. Յ ՈՒԴԱՅԻ ՄԱՀԸ

Յուդան երբ տեսաւ, որ իւր մատնութիւնով վճռեցին սպանել Յիսուսին, խիղճը տանջեց, վեր առաւ երեսուն արծաթը, տարաւ, ետ տուեց քահանայապետներին և ասաց. «Ես սխալուեցի, անմեղ մարդու մատնեցի»: Նրանք էլ պատասխանեցին. «Մեզ ինչ, դու գիտես, ինչ ուզում ես արան»: Յուդան, երբ տեսաւ որ Յիսուսին չի

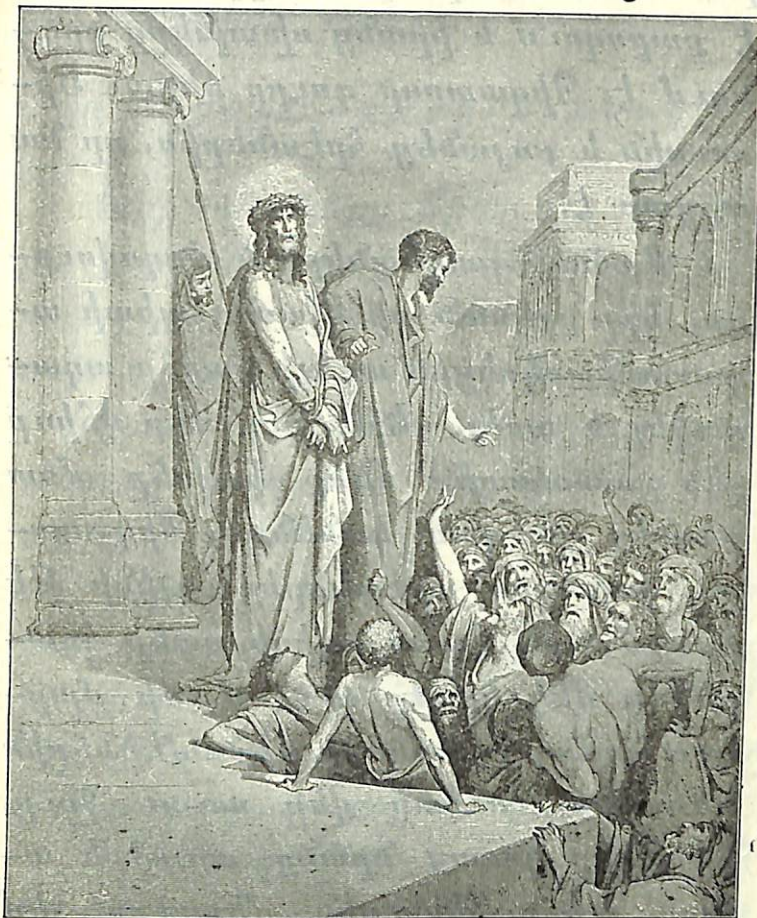
կարող օգնել, փողը ձգեց քահանաների առաջ և գնաց խեղդուեց, որովհետև քանի յիշում էր Յիսուսի արած լաւութիւնները և իւր վատութիւնը, չգիտէր թէ ինչ անէր, բուն չունէր, հանգիստ չունէր:

25. ՅԻՍՈՒՍ ՊԻՂԱՏՈՍԻ ԱՌԱՋ

Հինգշաբթի գիշեր հրէաները Յիսուսի համար, իրանց օրէնքով մահուան վճիռ նշանակեցին, բայց մինչև որ երկրի մեծ դատաւոր Պիղատոսն իրանց վճիռը չհաստատէր, իրաւունք չունէին Յիսուսին սպանել, ուստի ուրբաթ առաւօտը վաղ՝ կապած տարան Պիղատոս դատաւորի մօտ, որ իրանց վճիռը հաստատէ:

Պիղատոսը դուրս եկաւ նրանց մօտ և ասաց. «Ինչ գանգատ ունիք այս մարդու վրայ»: Նրանք պատասխանեցին. «Դա ժողովրդին մոլորեցնում է,

ասում է թագաւորին հարկ մի տալ և իրան թագաւոր է անուանում»:

Այս որ լսեց Պիղատոսը, Յիսուսին ներս տարաւ իւր սենեակը, քննեց և

տեսաւ, որ բոլորն էլ սուտ է—հա-
խանձում են, որ Յիսուս իրանցից լաւ
է քարոզում և իրանց սխալները բըռ-
նում է: Պիղատոսը դուրս բերաւ Յի-
սուսին և յայտնեց հրէաներին, որ նա
արդար է:

Քահանայապետները և ժողովուր-
դը, երբ տեսան որ Յիսուս պիտի ա-
զատուի, սկսեցին աւելի բարձր աղա-
ղակել և ասել. «Եթէ դու մեր վճիռը
չես հաստատի, մենք կայսեր մօտ
բեզնից գանգատ կանենք»: Պիղատո-
սը վախեցաւ հրէաներից՝ չլինի թէ
իրա մասին էլ այսպիսի ստեր հնա-
րեն և մէկ էլ չէր ուզում մի մար-
դու համար հրէաների մեծամեծներին
նեղացնել, ուստի վեր առաւ ջուր,
ձեռները լուաց նրանց առաջ և ա-
սաց. «Ես Յիսուսին մեղաւոր չեմ
գտնում, դուք գիտէք, տարէք, ինչ
ուզում էք, արէք—խաչեցէք»: Ժողո-

վուրդը միաբերան աղաղակեց և ա-
սաց. «Թող դրա արիւնը մեր և մեր
որդւոց գլխին լինի»:

26. ՅԻՍՈՒՍԻ ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ հրէաները Յիսուսին խաչե-
լու հրամանն ստացան, հէնց նոյն օրը
առաւօտեան, զինուորները վեր ա-
ռան նրան և տարան, որ խաչեն:

Երուսաղէմի մօտ մի բլուր կար՝
անունը Գողգոթա: Որոշեցին, որ Յի-
սուսին այնտեղ խաչեն:

Յիսուս ինքն էր տանում իւր
խաչափայտը: Նա շատ էր յոգնել, ո-
րովհետեւ ամբողջ հինգշաբթի գիշերը
չէր քնել, ուստի ճանապարհին վայր
ընկաւ խաչափայտի տակ:

Երբ Գողգոթա հասան, Յիսուսի
ձեռները և ոտները փայտերի վրայ
մեխեցին—խաչեցին: Պիղատոսը խա-
չի վերևում մի տախտակ կախեց և

նրա վրայ գրել տուեց, թէ Յիսուսին

ինչու են պատժում: Տախտակի վրայ
գրուած էր — «Յիսուս Նազրովրեցի

Հրէաների Թագաւոր»:

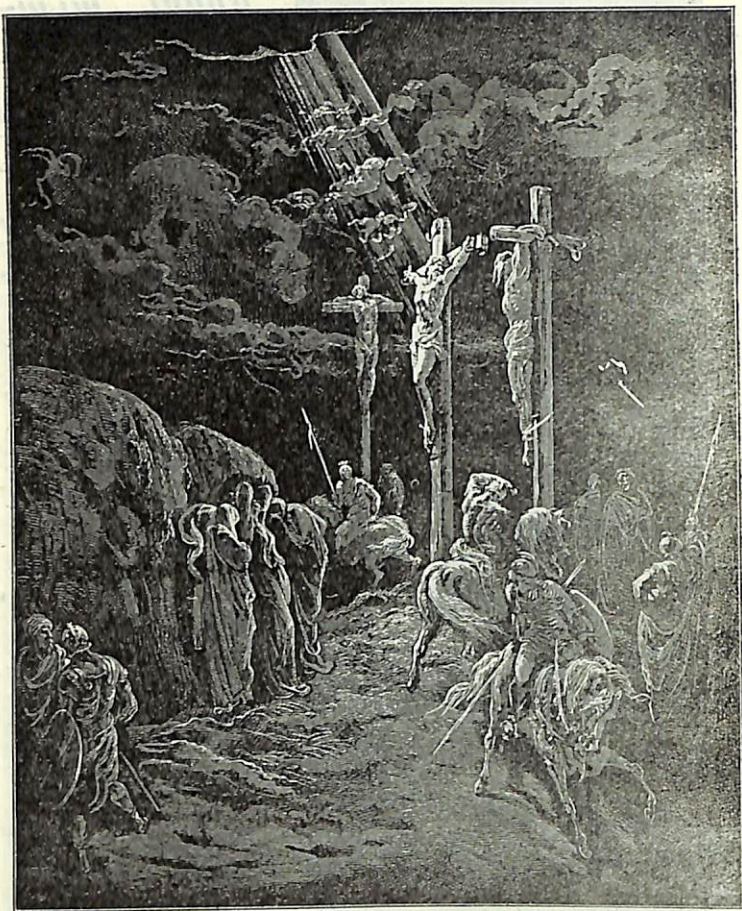
Յիսուսի հետ
երկու աւա-
զակ էլ խա-
չեցին, մինը
նրա աջ կող-
մում, իսկ
միւսը՝ ձախ:

Երբ Յիսու-
սին խաչեցին
նա չէր բար-
կանում հրէ-
աների վրայ,
այլ աղօթում
էր նրանց հա-
մար և խնդ-
րում էր Հայր
Աստծուն, որ
ներէ նրանց
սխալը, իսկ
հրէաներն

ընդհակառակը ծաղրում էին և ա-

սում. «Եթէ դու Աստուած ես, եթէ

դու հրէաների թագաւորն ես, ինչու
չես ազատում քեզ»:

Յիսուսի խաչի մօտ էին կանգնած
նրա մայրը և Յովհաննէս աշակերտը:
Յիսուս շատ էր մտածում մօր համար
և ցաւում էր նրա վրայ, ուստի Յով-
հաննէսին յանձնեց, որ պահէ մօրը:
Այն օրից սկսած՝ Մարիամը Յովհան-
նէսի մօտն էր ապրում մինչև իւր
մահը:

Ժամը իննին (մեր ժամի երեքին)
խաչեցին Յիսուսին, իսկ ժամը երե-
քին (մեր ժամի իննին) ճաշից ետոյ
ասաց. «Ծարաւ եմ»: Զինուորներից
մինը խղճաց նրան, սպունգը քացախի
մէջ թաթախեց և Յիսուսի շրթուն-
քին մօտեցրեց, որ ճաշակէ և ցաւը
մեղմէ:

Սրանից ետոյ Յիսուս բարձր ձայ-
նով ասաց. «Հայր, հոգիս քեզ եմ
յանձնում»: Այս ասաց, գլուխը կա-
խեց և հոգին աւանդեց:

Այդ միջոցին երկիրը շարժուեց,

ժայռերը պատառուեցան և շատ արդարներ գերեզմաններից յարուժիւն առան։ Այս որ տեսան, ամենքը լաց էին լինում և ասում էին. «Ուղիղ որ Յիսուս Աստծու որդի էր և մենք նրան իզուր տեղը խաչեցինք»։

Խ ա չ ե լ ու թ ե ա ն ե ր գ

Խաչի քո Քրիստոս երկրպագանեսք եւ ըզսուրբ խաչելութիւնդ քո մեծացուցանեմք եւ զսուրբ թաղումդ քո փառաւորեսք։

Քրիստոս, քո խաչին երկրպագութիւն ենք տալիս և քո սուրբ խաչելութիւնդ յարգում ենք, իսկ քո սուրբ թաղումը փառաւորում ենք։

Եկայք հաւատացեալք երկրպագեսցուք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, վասն զի եկն 'ի ձեռն խաչին իւրոյ, շնորհեաց զսարգեա աշխարհի։

Եկէք, ով հաւատացեալներ, երկրպագութիւն տանք մեր Քրիստոս Աստծուն, որովհետեւ նա եկաւ և իւր խաչովն աշխարհիս պարգևներ շնորհեց։

Սուրբ Աստուած, սուրբ և հզօր, սուրբ և անմահ, որ խաչեցար վասն մեր ողորմեան մեզ։

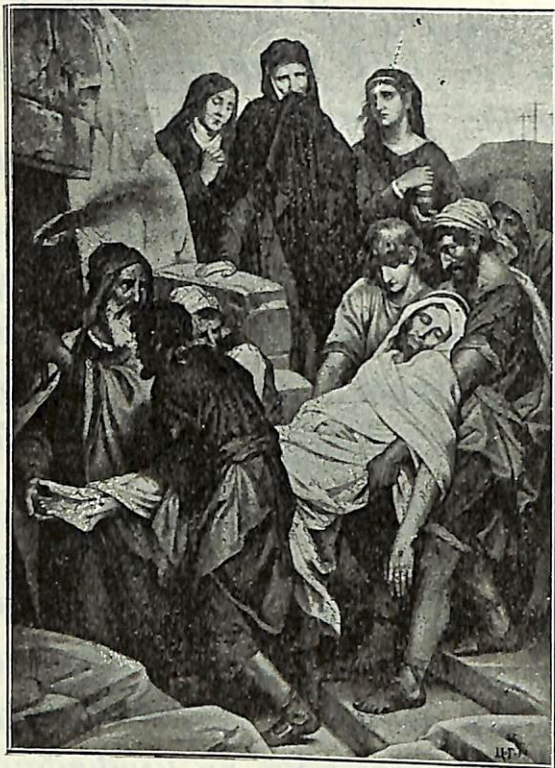
27. Թ Ա Ղ Ո Ի Մ

Ուրբաթ երեկոյ Յիսուս մեռաւ։ Միւս օրը շաբաթ էր—հրէաների զատիկն էր—եթէ Յիսուսին խաչի վրայ տեսնէին, հանգիստ սրտով հաց չէին ուտի, դրա համար էլ գնացին Պիղատոսի մօտ և խնդրեցին, որ իրաւունք տայ Յիսուսի մարմինը խաչի վրայից վերցնեն։ Պիղատոսը, երբ իմացաւ, որ Յիսուս մեռել է, մի քանի զինուոր ուղարկեց Գողգոթա, իմանալու՝ արդե՞օք Յիսուսը մեռել է, թէ՞ ոչ։

Զինուորներից մինը կամեցաւ ճիշտ իմանալ Յիսուսի մահը, վեր առաւ գեղարդը, ծակեց կողը, որտեղից արիւն և ջուր բղխեց, որ նշանակում է, թէ նոր է մեռել։

Պիղատոսը, երբ ստուգեց Յիսուսի մահը, իրաւունք տուաւ, որ թաղեն։

Սրանից ետոյ մի իշխան մարդ՝
անունը Յովսէփ, որ Յիսուսի ծածուկ
աշակերտն էր, Պիղատոսից խնդրեց,

որ Յիսուսի մարմինն իրան բաշխեն։
Մի ուրիշ աշակերտ էլ՝ Նիկողիմոս ա-
նունով, եկաւ և բերաւ անուշահոտ

խնկեր և կտաւ։ Սրանք երկուսով գը-
նացին Գողգոթա, Յիսուսի մարմինը
խաչից վայր բերին, օծեցին, պատա-
նեցին և թաղեցին։

Յիսուսին թաղեցին պարտիզում,
որի մէջ մի նոր փորած գերեզման
կար։ Այդ գերեզմանը Յովսէփը իւր
համար էր պատրաստել։ Ահա այստեղ
դրին Յիսուսի մարմինը՝ մի մեծ քար
էլ գլորեցին դրանն ու գնացին։

28. ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ օրը հրէաները ոչ մի բա-
նի ձեռք չեն տալիս, սրա համար էլ
այդ օրը ոչ ոք չգաց Յիսուսի գե-
րեզմանը տեսնելու։ Բայց երբ շաբաթն
անցաւ՝ կիւրակէ առաւօտը շատ վաղ՝
դեռ արեւը դուրս չեկած, Մարիամ
Մագթաղենացին և երկու ուրիշ կին
զանազան անուշահոտ խնկեր պատ-
րաստեցին և եկան, որ մարմինն օծեն։

Կանայք ճանապարհին ասում էին
միմեանց: «Ո՛վ կըզլորէ գերեզմանի

բերանի մեծ քարը» Բայց երբ մո-
տեցան, տեսան, որ քարը դէն էր ձը-

զած գերեզմանի բերանից: Մարիամ
Մագլթաղենացին վազեց աշակերտնե-
րի մօտ իմաց տալու այս բանը, իսկ
միւսները գերեզմանը մտան և տեսան,
որ մի երիտասարդ՝ սպիտակ շորերով
նստած է գերեզմանի վրայ աջ կող-
մում—դա հրեշտակն էր: Կանայք վա-
խեցան: Հրեշտակն ասաց նրանց. «Մի՛
վախենաք, ես գիտեմ՝ դուք խաչուած
Յիսուսին էք որոնում, բայց ի՞նչու էք
կենդանին մեռելների մէջ փնտռում:
Նա այստեղ չէ, յարութիւն առաւ:
Գնացէք, ասացէք նրա աշակերտնե-
րին, որ Յիսուս նրանցից առաջ կը-
գնայ Գալիլիա, այնտեղ կարող են
տեսնել նրան, ինչպէս որ ինքն էլ ա-
ռաջուց ասել է»:

Խաչի քո Բրիստոս երկիրապանեմք
եւ զսուրբ Թադումը քո մեծացուցանեմք
եւ զսուրբ յարութիւնդ քո փառատրեմք:

Փառք սուրբ խաչիդ, ալէ լուիս,
Սրբոյ թաղմանդ, ալէ լուիս,
Սուրբ յարութեանդ, ալէ լուիս,

Քրիստոս յարեալ 'ի մեռելոց, մահուամբ
զմահ կոխեաց եւ յարութեամբն իւրով մեզ ըզ-
կեանս պարգեւեաց, նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Քրիստոս մեռելներից յարութիւն առաւ, իւր
մահով յաղթեց մահին, իսկ յարութիւնով մեզ
կեանք պարգեւեց, նրան փառք յաւիտեանս. ամէն:

29. ՅԻՍՈՒՍԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՆ

Յարութիւնից ետոյ Յիսուս 40 օր
էլի մնաց երկրիս վրայ եւ շատ անգամ
տեսնուեց իւր աշակերտների հետ:
Քառասուն օրից ետոյ Յիսուս իւր
աշակերտներին տարաւ Ձիթենեաց
լեառը եւ ասաց. «Երուսաղէմից չհե-
ռանաք, այլ սպաւեցէք այնտեղ մին-
չեւ Հայր Աստուած ձեզ կուղարկէ
Սուրբ Հոգին: Երբ Սուրբ Հոգին եր-
կնքից ձեզ վրայ կիջնէ, իսկոյն զօ-

րութիւն կստանաք՝ ուրիշ մարդիկ
կդառնաք, ետոյ կերթաք ամեն տեղ
եւ կքարոզէք մարդկանց իմ մասին:
Ով ձեր քարոզները կլսէ, նրան կմկր-
տէք Հօր, Որդու եւ Սուրբ Հոգու ա-
նունով: Սովորեցրէք նրանց այն ա-
մենը, ինչ որ ինձնից ուսել էք: Ով
ձեզ կհաւատայ եւ կմկրտուէ, կազա-
տուէ մեղքերից, իսկ ով չի հաւա-
տայ, կպատժուի»:

Այնուհետեւ օրհնեց
իւր աշակերտներին եւ երկինք բարձ-
րացաւ: Օրհնելու ժամանակ մի ամպ
եկաւ եւ ծածկեց նրան՝ այնպէս որ
աշակերտներն այլ եւս չտեսան Յի-
սուսին: Նրանք երկրպագեցին եւ ու-
ռախս-ուռախս ետ դարձան Երուսա-
ղէմ եւ ամեն օր տաճարում օրհնում-
էին Աստծուն ու սպասում Սուրբ Հո-
գուն:

Համբարձման տօնը կատարում ենք Զատ-
կից 40 օր ետոյ:

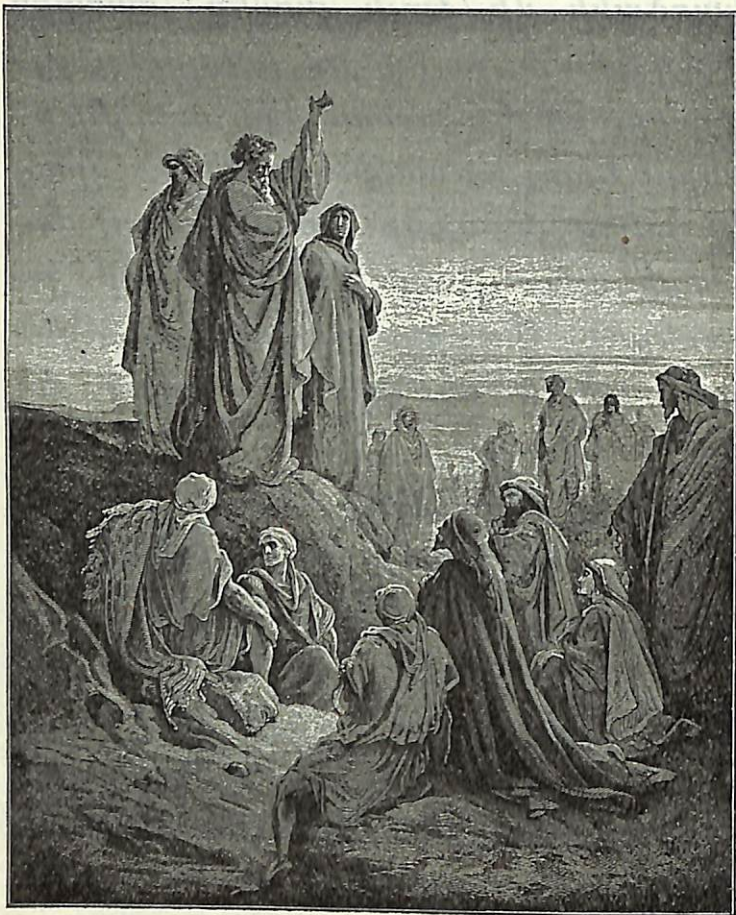
30. Հ Ո Ք Ե Ք Ա Ն Ո Ւ Մ Տ

Համբարձումից ետոյ առաքեալ-

ները դարձան Երուսաղէմ և միասին
էին: Տասն օրից ետոյ երկնքից յան-
կարծակի մի ձայն լսուեց՝ սաստիկ
փշող քամու ձայնի նման և լցրեց այն
տունը, որտեղ նստած էին աշակերտ-
ները: Ետոյ առանձին-առանձին կրա-
կի նման լեզուներ երևաց իւրաքան-
չիւրի գլխի վրայ: Առաքեալները լը-
ցուեցան Սուրբ Հոգւով, շնորհներ
ստացան և սկսեցին զանազան լե-
զուներով խօսել:

Այդ ժամանակ Երուսաղէմում
կային, բացի երուսաղէմացի հրէանե-
րից, նաև աշխարհիս ամեն կողմերից
ուխտ եկած շատ բարեպաշտ հրէա-
ներ: Երբ երկնքից իջնող ձայնը լը-
սուեց, ժողովուրդը մի տեղ հաւա-
քուեց: Աշակերտներն սկսեցին ամեն
մարդու հետ իւր լեզուով խօսել: Ա-
մենքը զարմացած լսում էին, թէ ա-
ռաքեալներն ինչպէս ուրիշ-ուրիշ լե-

գուներով էին խօսում: Ոչ ոք չէր հաւատում իւր տեսածին, սրա համար

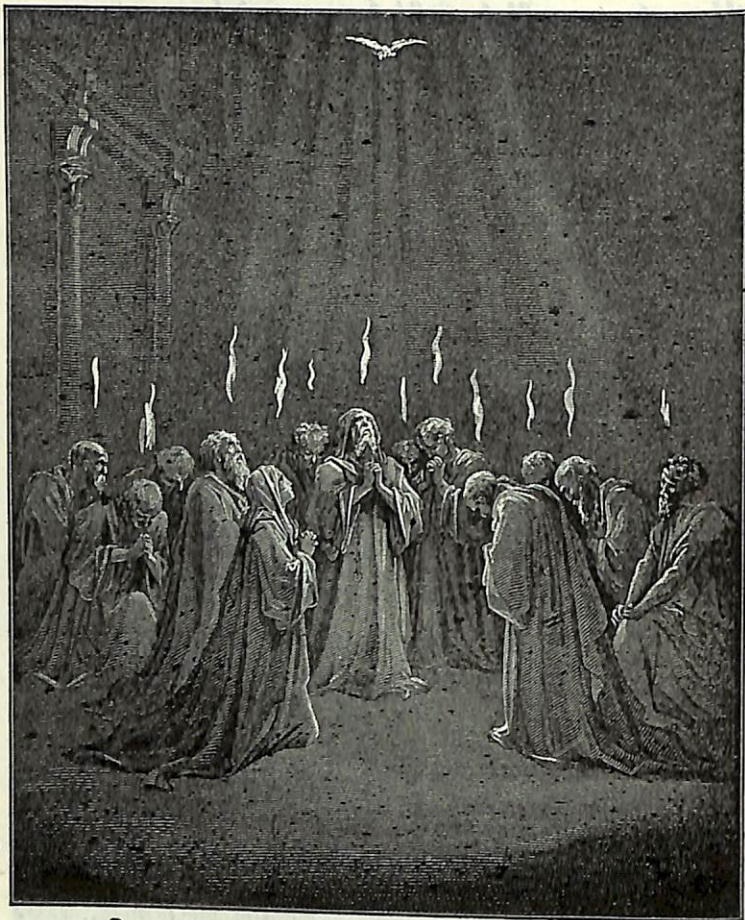

էլ մէկը միւսին հարցնում էր. «Չէ՞ որ այս խօսողները բոլորն էլ գալի-

լիացիներ են, տեսէք, ինչպէս մեր լե-
զուներով խօսում և պատմում են
Աստծու մեծամեծ գործերը — այս
ինչ բան է»: Իսկ ոմանք էլ ծաղրում-
էին և ասում. «Երևի սրանք հար-
բած են»:

Այն ժամանակ Պետրոս առաքեա-
լը տեղից վեր կացաւ և սկսեց այս-
պէս խօսել. «Ով հրէաստանցիներ և
Երուսաղէմում բնակուողներ, լաւ լը-
սեցէ՛ք ինչ որ ձեզ բարոգելու եմ—
մենք հարբած չենք, ինչպէս կարծում-
էք, որովհետեւ դեռ առաւօտեան ժա-
մի 9-ն է: Լսեցէք, ով իսրայէլացիներ,
Աստուած Յիսուս Նազրովեցուն աշ-
խարհ ուղարկեց, նա եկաւ և ձեր մէջ
հրաշքներ գործեց: Թէև դուք նրան
խաչեցիք, բայց նա երեք օրից ետոյ
յարուլթիւն առաւ, ետոյ երկինք համ-
բարձաւ և այնտեղից մեզ իւր Սուրբ

Հոգին ուղարկեց: Այժմ մենք, որ դա-
նազան լեզուներով ենք խօսում, դա

ուչ թէ մեր շնորհն է, այլ՝ Սուրբ Հո-
գու: Երբ այս բարոզը լսեց ժողովուր-

դը, զոջաց: Շատերը գալիս էին Պետ-
րոսի և միւս առաքեալների մօտ ու
հարցնում. «Ի՞նչ անենք»: Պետրոսն
էլ ասում էր նրանց. «Ապաշխարեցէք
և մկրտուեցէք Յիսուս Քրիստոսի ա-
նունով: Ով կմկրտուի, Սուրբ Հոգու
շնորհը կընդունի»: Այդ օրը երեք հա-
զար մարդիկ հաւատացին Պետրոսի
խօսքերին, մկրտուեցին և քրիստոնեայ
դարձան:

Հոգեգալստեան տօնը կատարում ենք Զատ-
կից 50 օր ետոյ:

Յ Ա Ն Կ

	երես
1. Յանուն Հօր	3
2. Հայր մեր	3
3. Աղօթք դասից առաջ	4
4. » » ետոյ	5
5. « ճաշից առաջ	6
6. » « ետոյ	6
7. » Ս. Աստուածածնի	7
8. » Թագաւորի համար	7
9. Տասն պատուիրան	8
10. Ս. Կոյս Մարիամի ծնունդը և տաճարին ընծայումն	9
11. Աւետումն	10
12. Քրիստոսի ծնունդը	13
13. Յիսուսին տանում են տաճար	18
14. 12 տարեկան Յիսուս զնում է տաճար	21
15. Յիսուսի մկրտութիւնը	24
16. Յիսուս քարոզում և բժշկում է	28
17. Մարիամ և Մարթա	30
18. Յուդա	33
19. Ոտնալուայ	34
20. Խորհրդաւոր ընթրիք	38
21. Յիսուս Գեթսեմանի պարտիզում	40
22. Յիսուսի մատնութիւնը	44
23. Յիսուս քահանայապետի առաջ	45
24. Յուդայի մահը	46

25. Յիսուս Պիղատոսի առաջ	48
26. Յիսուսի խաչելութիւնը	51
27. Թաղում	57
28. Յիսուսի յարութիւնը	59
29. Յիսուսի համբարձումն	62
30. Հոգեգալուստ	64

ԻՄ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ ԿՐՕՆԻ
ՀԵՏԵԿԵԱԼ ԴԱՍԱԳՐԵՐԸ

I. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ստորին օրջան	գինն է մ. և.	զեղք %
1. Ուղեցույց Հին-Ուխտի մասն Ա.	» 80	25
2. Ուղեցույց Հին-Ուխտի մասն Բ.	» 85	25
3. Ուղեցույց Նոր-Ուխտի մասն Ա.	1 »	35
4. Ուղեցույց Նոր-Ուխտի մասն Բ.	1 5	35
Միջին օրջան		
5. Դասագիրք կրօնի հատոր Դ.	1 50	35
6. Դասագիրք կրօնի հատոր Ե.	» 50	35
7. Տասն պատուիրան	» 50	35

II. ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

8. Դասատետր կրօնի Ա. տարի	կապակցված	» 25	25
9. Դասատետր կրօնի Բ. տարի		» 20	25
10. Դասատետր կրօնի Դ. տարի		» 25	25
11. Դասատետր կրօնի Դ. տարի		» 30	25
12. Հին - Ուխտ		» 50	25
13. Հին - Ուխտ տաճկահայ բարբառով	»	40	25
14. Նոր - Ուխտ	»	45	25
15. Գործք Առաքելոց	»	45	25
16. Բարոյախօսութիւն (էթիկայ)	»	50	25
17. Մի քանի խօսք հայ կրօնուսույցներին »	»	10	25

ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐԸ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԴԻՄԵԼ

1. Ինձ—Սահակ ա. քհ. Սահակեանց. Бебугтовская № 20.
2. «Գիր», «Գուտտեմբերգ» և միւս հայ գրավաճառներին:

ԴԻՄԵԼ Է 25 ԿՈՊԵՔ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0145951

